

ІНШІ УЧАСНИКИ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Не зважаючи на численні теоретичні дослідження, законодавчого закріплення поняття суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин, учасників судового процесу, окремих учасників справи немає у жодній з редакцій Цивільного процесуального кодексу України, а це безперечно дало б змогу чіткого розуміння складу учасників судової справи, їх правового статусу, мети участі в процесі, адже у науці цивільного процесуального права теж немає єдиного бачення цих питань.

Крім учасників справи, учасниками судового процесу є інші учасники судового процесу. Вказана категорія осіб, як і інші суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин, відіграє важливу роль у здійсненні правосуддя та забезпеченні виконання завдань цивільного судочинства. Не зважаючи на важливу роль, яку відіграють інші учасники судового процесу, у юридичній літературі відсутні відповідні ґрунтовні напрацювання щодо розуміння їх правового статусу. Статтею 65 Цивільного процесуального кодексу України (надалі – ЦПК України) визначається коло осіб, які віднесені до інших учасників судового процесу, але перелік цих осіб не є вичерпним, оскільки до зазначеної категорії осіб також можна віднести, наприклад, педагогів та лікарів. Це свідчить про певну специфіку вказаної групи осіб та значення їх участі в цивільній справі для повного, всебічного та об'єктивного встановлення всіх обставин.

Інші учасники судового процесу становлять окрему групу суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин, до яких відповідно до статті 65 ЦПК України віднесені помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст. Вперше у новій редакції ЦПК України як учасник процесу визначений помічник судді, що безперечно є важливим фактором у правовому регулюванні його статусу.

Водночас, на думку багатьох науковців, перелік осіб, зазначений у статті 65 ЦПК України, не є вичерпним. До прикладу, В. Кравчук та О. Угриновська відзначають, що до складу інших учасників процесу необхідно віднести і таких суб'єктів як педагоги та лікарі [1, с.56]. Така точка зору є слушною, адже на практиці участь таких суб'єктів як педагоги, психологи, лікарі є необхідною, зокрема, у випадках допиту малолітніх і неповнолітніх свідків (ст. 232 ЦПК України).

Всіх осіб, визначених статтею 65 ЦПК України як інших учасників справи, у науковій літературі поділяють на дві групи [2, с.76-77]. До першої групи відносять осіб, які в силу своїх професійних обов'язків здійснюють організаційно-технічне забезпечення цивільного процесу (помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник), ці учасники процесу знаходяться в штаті суду, тому іноді їх відносять до осіб, діяльність яких пов'язана з правосуддям. До другої групи відносять осіб, які сприяють розгляду і вирішенню цивільної справи по суті (свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, експерт з питань права), і саме ці учасники процесу виконують функцію сприяння здійсненню правосуддя у цивільних справах.

Свою класифікацію учасників процесу пропонує А. Коваленко, який поділяє таких учасників на тих, участь яких обов'язкова, і на тих, які залучаються до розгляду цивільної справи за потреби. Так, автор наголошує на тому, що секретар судового засідання та судовий розпорядник є обов'язковими учасниками при розгляді будь-якої цивільної справи, адже вони є працівниками суду, а їх участь у розгляді цивільної справи є виконанням службових (функціональних) обов'язків. В той сам час участь осіб, які сприяють розгляду і вирішенню справи по суті, на відміну від секретаря судового засідання і судового розпорядника, має необов'язковий (факультативний) характер, оскільки ці учасники процесу залучаються судом до участі у справі залежно від обставин

конкретної цивільної справи [3, с.100-101]. Така класифікація інших учасників судового процесу є правильною та мотивованою.

Потребує законодавчого закріплення поняття учасників процесу, окремих учасників справи, які відсутні і в чинній редакції Цивільного процесуального кодексу України. Нормативне закріплення у ЦПК визначення таких понять, за прикладом КАС України, дало б змогу чіткого розуміння складу учасників процесу, у тому числі інших учасників судового процесу, їх правового статусу, мети участі в процесі, адже у науці цивільного процесуального права теж немає єдиного бачення цих питань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Науково-практичний коментар до Цивільного процесуального кодексу України. / В.М. Кравчук, О.І. Угриновська. Харків : Фактор, 2010. 800 с.
2. Цивільне процесуальне право України : навчальний посібник / за заг. ред. С.С. Бичкової. Київ : Атіка, 2006. 384 с.
3. Цивільний процес (загальна частина) : навч. посібник. – 2-е вид., доп. і перероб. / А.В. Коваленко та ін.. Дніпро. Дніпроп. держ. ун-т внутр. Справ. Ліра ЛТД, 2017. 192 с.